

Inczedy János akadémikus

80 éves

Inczedy János 1923. június 26-án született Budapesten. Édesapja ügyvéd volt, Vác polgármestere. Középiskoláit Vácott, a Plarista Gimnáziumban végezte, majd 1941-ben a József Nádor Műszaki és Gazdasági Egyetem Vegyész-mérnöki Karára iratkozott be, és 1946-ban vegyész-mérnöki oklevelet szerzett. 1945 és 1951 között Budapesten a Höeröműben, majd a Pannónia Szőrmegyrában dolgozott mint vegyész-mérnök, kezdetben üzemvezető mérnökként, majd a főmérnök helyetteseként. 1951-ben került a Budapesti Műszaki Egyetem Általános és Analitikai Kémia Tanszékére, ahol tanársegédként, adjunktusként majd tudományos tanácsadóként (címzetes egyetemi docensként) oktatott és kutatott 1971-ig. Oktatási feladatként a vegyész-mérnök hallgatók képzésében vett részt, míg kutatási munkájával a kémiai kinetika és az analitikai kémia különböző területeit művelte. Az 50-es évek elején kezdte el kutatási munkáját az ioncserélők és alkalmazásuk területén, amelynek eredményeivel később világhírre vett szert.

1970. november 1-jétől kinevezték az akkori Veszprémi Vegyipari Egyetem Analitikai Kémia Tanszékére tanszékvezető egyetemi tanárnak és a Magyar Tudományos Akadémia Analitikai Kémia Kutatócsoportja vezetőjének. Innen ment nyugdíjba 1990-ben. 1980/81-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetem rektora volt.

A kémiai tudomány kandidátusa fokozatot 1957-ben szerezte meg az *Adatok a H₂O₂ bomlásának kinetikájához* című dolgozatával. A műszaki doktori címét 1959-ben kapta meg a Budapesti Műszaki Egyetemen a *Redox reakciók ioncserélő oszlopokon* című dolgozatáért. 1966-ban a Magyar Tudományos Akadémia a kémiai tudomány doktora fokozatot adta az *Ioncserélők analitikai alkalmazása* című dolgozatáért. Inczedy Jánost 1993-ban az MTA levelező tagjává, 2001-ben rendes taggá választották. 1995-ben a Veszprémi Egyetem a Professor Emeritus cím, 2001-ben Tiszteletbeli Doktori cím adományozásával ismerte el az egyetem érdekében végzett tevékenységét.

Inczedy János oktatási munkájával a Veszprémi Egyetemen teljes egészében átszervezte és modernizálta az analitikai kémia oktatását. 1972-ben jegyzetet írt a *Kémiai analízis alapvető módszerei* címmel, bevezette az *anyag szerkezeti vizsgálatok* előadást és laboratóriumi gyakorlatot, a *folyamatos és automatikus elemzés* és a *mérőérzékelők* tárgyakat. Új graduális szakot kezdeményezett 1984-ben a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karával közös képzésben *Műszer- és Méréstechnika* szak néven. A hallgatók vegyész-mérnöki diplomát kaptak a speciális szak megnevezésével. Amikor rektorként szolgált az egyetemen, kezdeményezte néhány tárgy angol nyelven oktatását. Így az *anyag szerkezeti vizsgálatok*, a *folyamatos és automatikus elemzés* és a *kémiai környezetvédelem* tárgyakat éveken át párhuzamosan angolul és magyarul is tanulhatták a hallgatók. Vezetése alatt az Analitikai Kémia Tanszék minden évben számos diplomázó vegyész-mérnök és vegyipari szervezőmérnök hallgató kutatási munkáját irányította. 1990-ben a process analytical chemistry egyetemi oktatásáról nemzetközi konferencián plenáris előadásban számolt be.

Rendkívül szerteágazó kutatási munkáját jelentős nemzetközi elismerés övezte. Főként az ioncserélők analitikai alkalmazásával, új analitikai eljárások tervezésével, valamint a folyamatos és automatikus elemzés kérdéseivel foglalkozott. Az *Ioncserélők analitikai alkalmazása* című könyve 1962-ben magyarul, 1964-ben németül, 1966-ban angol nyelven jelent meg. Megjelenésekor a könyv az egész világon hézagpótló volt, és Argentínától Japánig nemcsak az analitikusok, hanem az ioncserélők elméletével, műszaki alkalmazásával foglalkozó szakemberek is alapvető szakkönyvként használták. A *komplex egyensúlyok analitikai alkalmazása* című könyve öt nyelven jelent meg. Ez a könyv hamarosan rendkívül népszerűvé vált, amit a Citation Indexben regisztrált nagyszámú hivatkozás bizonyít. Az 1982-ben megjelent *Folyamatos és automatikus analízis* című könyve alapul szolgált a világviszonylatban is egyedülálló kezdeményezésnek: a process analytical chemistry egyetemi oktatásának. A könyv a dinamikus rendszerek analitikai kémiajának alapjait és gyakorlati alkalmazását, valamint a műveleti áramok minőség-ellenőrzési módszereit foglalja össze. A 2001-ben megjelent *Kémiai folyamatok műszeres ellenőrzése* című könyvében foglalta össze a dinamikus rendszerek analitikája témakörben végzett kutatásainak eredményeit. A könyvet mind az egyetemi hallgatók, mind a termelő és szolgáltató szférában dolgozó mérnökök alapvető ismeretanyagként használhatják.

A mintegy 200 tudományos közleményben megjelent eredményeinek fontosabb témakörei:

- ioncserés elválasztások tervezése,
- új elmélet szilárd anyagok homogenitásának jellemzésére,
- redoxi ioncserélők alkalmazása,
- oldategyensúlyi számítások alkalmazása új analitikai eljárások tervezésében,
- analitikai mérés paramétereinek szerepe a folyamatszabályozás jóságában,
- dinamikus rendszerek analitikai kémiaja,
- analitikai eljárások szelektivitásának becslése.

Inczedy professzor az Egyesült Államoktól Japánig 17 országban tartott előadást meghívott előadóként. Számos nemzetközi és hazai folyóirat: a *Talanta*, a *Reactive Polymer*, a *Solvent Extraction and Ion Exchange*, a *Magyar Kémiai Folyóirat*, a *Középiskolás Kémiai Lapok*, a *Studies in Analytical Chemistry*, a *Comprehensive Analytical Chemistry szerkesztőbizottságának* a tagja. 1969 óta tevékenyen részt vesz az *International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC)* munkájában, az *V. 1. osztályának* kezdetben tagja, majd titkára és 1981–1985 között elnöke volt, illetve 1983 és 1985 között az *V. osztályának* is tagja volt. Az *MTA Automatikus Elemzési Munkabizottságának* elnöke volt 1980 és 1985 között, és ma is aktívan részt vesz a bizottság munkájában. Tagja továbbá az *MTA Analitikai Bizottságának*, az *MTA Kémiai és Környezetvédelmi Munkabizottságának* és a *Veszprémi Akadémiai Bizottságának*. 1976 és 1980 között a *Magyar Kémikusok Egyesületének* alelnöke, majd két cikluson át (1981–1990) elnöke volt. Jelenleg az egyesület tiszteletbeli társelnöke.

Inczedy János professzor kezdeményezte, és elnökként megszervezte az ioncsere szimpóziumokat a Balatonnál (*Symposium on Ion Exchange at Lake Balaton* 1963, 1969, 1974, 1980, 1986, 1990) rendezvényt. Tagja volt 1972 és 1980 között a *F ECS tanácsadó testületének* (*Advisory Board of the Federation of European Chemical Societies*). A *Magyar Piarista Szövetség* alapító tagja, majd 1989-től alelnöke.

Inczedy János számos kitüntetésben részesült tudományos és oktató munkájáért: 1980-ban Állami Díjjal tüntették ki, kapott *MTESZ-díjat*, *Than Károly-érem*-et, *Schulek Elemér-érem*-et. 1988-ban elnyerte a *Veszprémi Egyetem Pro Universitate Vespriensis* arany fokozatát. A moszkvai *Mendelejev Egyetem* díszdoktora lett 1981-ben.

Inczedy János professzor nemzetközi hírű tudósként is nagy szerepet tanította fiatal kollégáit és az egyetemi hallgatókat. Vezetése alatt az Analitikai Kémia Tanszéken számtalan diploma- és szakdolgozat, illetve számos egyetemi doktori, kandidátusi és akadémiai doktori disszertáció készült. Számos tanítványa dolgozik különböző egyetemi tanszékeken, intézetekben és az iparban. Az alkotó, kutató munkához olyan feltételeket teremtett, amelyben öröm volt tanítványainak dolgozni, és tudományos kutatásaikhoz minden emberi és szakmai segítséget megkaptak.

Isten éltesse a Professzor Urat születésnapja alkalmából!

Inczedy János akadémikus 80. születésnapját tudományos üléssel ünnepelte meg a Veszprémi Egyetem Analitikai Kémia, valamint Föld- és Környezettudományi Tanszéke 2003. június 27-én a VEAB színházában. A levezető elnök Nemező Ernő akadémikus volt. Az ünnepeltet köszöntötte Gaál Zoltán, a Veszprémi Egyetem rektora, Horváth Géza, a Mérnöki Kar dékánja, valamint a tanszékvezetők: Mink János és Hlavay József, az MTA Kémiai Tudományok Osztálya nevében Tóth Klára akadémikus, a Magyar Kémikusok Egyesülete nevében pedig Körtvélyessy Gyula főtitkár. A tudományos ülésen a következő előadások hangzottak el: *Kristóf János*: Korszerű felületanalitikai módszerek; *Martonné Schmidt Erika*: Elektrokémiai stripping analízis az oktatásban; *Papp Tamás*: Folyamatszabályozás a fókuszponens analízis segítségével; *Halmos Pál – Borszéki János*: Komplex szerelem; *Mink János*: Új spektroszkópiai kultúrák a kémiai analízisben; *Marton Aurél*: Kémiai környezetek; *Polyák Klára*: Atomabszorpciótól az ioncseréig; *Hlavay József*: Analitikai kémia – a megismerés tudománya. A tudományos ülést fogadás követte a VEAB pincéjében.

Hlavay József